

L-EWWEL SENA **MALTI** **FIN: SAGĦTEJN**

Isem: _____

Klassi: _____

ISTRUZZJONIJIET LILL-ISTUDENTI:

1. Wieġeb il-mistoqsijiet kollha kif mitlub/a
2. Ortografija, punteġġjatura, sintassi, ideat u preżentazzjoni tajbin jgħinuk biex tikseb riżultati aħjar.

GĦALL-UŻU TAL-GĦALLIEMA

SKEMA TA' MARKI

Mistoqsija	A	B	C	D	E	F(i)	F(ii)	G	TOTAL
Marki	10	26	4	5	5	14	16	20	100
Marki tal-istudent/a									

KUMMENTI

Aqra sewwa din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet:

L-ILMA

Tista' timmagina kieku kellek tqum xi darba filgħodu, tmur biex tiftah il-vit tal-ilma u ma johroġ xejn? Mingħajr ilma, la tkun tista' taħsel snienek, la taħsel xagħrek, la tagħmel tazza tè jew kafè, u lanqas tiehu *shower*. Hija haġa diffiċli li timmagina l-hajja mingħajr ilma. (*par. 1*)

Bħalma karożza ma tistax timxi mingħajr petrol, il-bniedem ma jistax jgħix mingħajr ilma. (*par. 2*)

Il-bniedem jgħix sa xahar mingħajr ikel iżda ma jistax jgħix aktar minn tlett ijiem mingħajr ilma. L-ilma huwa tajjeb għall-mohħ biex jgħinek tikkoncentra fl-iskola. (*par. 3*)

L-ilma huwa bżonnjuż ukoll għax jiffirma parti mil-likwidu ta' madwar il-ġogi biex b'hekk tilwi l-irkopptejn u l-mikbejn waqt l-isports. (*par. 4*)

L-ilma qiegħed isir aktar prezzjuż, fid-dawl tat-tibdil tal-klima, u n-nuqqas tal-ilma jista' jwassal għall-mard f'diversi pajjiżi tad-dinja. (*par. 5*)

Il-problema tan-nuqqas tal-ilma wasslet anke għall-ġlied. Aktar ma l-popolazzjoni dinjija tikber, akbar hi l-possibbiltà ta' gwerer bejn pajjiżi li jużaw l-istess sorsi ta' ilma, ewlenin fosthom ix-xmajjar li minnhom jiddependu għall-ilma diversi pajjiżi li jmissu magħhom. (*par. 6*)

A. FEHIM IT-TEST**(10 marki)**

1. Semmi żewġ affarijiet li tagħmel filgħodu fejn inti tuża l-ilma. (*par. 1*)

(2)

2. X'jehtieg il-bniedem biex jgħix?

(1)

3. Skont it-tieni paragrafu ta' din is-silta, għalxiex inhu tajjeb l-ilma?

4. Minn xiex huwa ffurmat parti mil-likwidu ta' madwar il-ġogi?

_____ (1)

5. Għaliex l-ilma qieghed isir aktar prezzjuż?

_____ (2)

6. X'qieghed jiġri minhabba n-nuqqas tal-ilma?

_____ (1)

7. Aġti żewġ eżempji ta' kif inti tista' tibza' għall-ilma.

_____ (2)

B. GHARFIEN IL-LINGWA

(26 marka)

(i) ANALIŻI TESTWALI

1. L-ilma huwa tajjeb għall-moħħ għax jgħine**ek** tikkoncentra fl-iskola. (*par. 3*)

Għalxiex qieghed jirreferi l-pronom meħmuż **ek** fil-kelma jgħine**ek**?

_____ (1)

2. jiddependu għall-ilma diversi pajjiżi li jmissu magħhom. (*par. 6*)

Għalxiex qieghda tirreferi l-kelma *magħhom*?

_____ (1)

(ii) LESSIKU / VOKABULARJU

3. L-ilma huwa **bżonnjuż**. (*par. 4*) **bżonnjuż** tfisser:

importanti _____; neċessarju _____; maħmuġ _____.

(1)

4. Il-kelma **gwerer** (*par. 6*) tfisser: ġlied; ftehim; paċi?

Tfisser _____

(1)

5. Mis-silta sib kliem li jfisser l-istess bħal:

a. tqila (*par. 1*) _____

b. jagħmel (*par. 4*) _____

ċ. differenza (par. 5) _____

d. tiżdied (par.6) _____

(iii) SINTASSI / SENTENZI

Ikteb din is-sentenza mod ieħor mingħajr ma tibdel it-tifsira.

1. Il-bniedem jgħix sa xahar mingħajr ikel iżda ma jistax jgħix aktar minn tlett ijiem mingħajr ilma.

Il-bniedem ma jistax jgħix _____

_____ (2)

2. Għaqqad dawn iż-żewġ sentenzi mingħajr ma tuża l-konġunzjoni **u**.

Il-bniedem ma jistax jgħix mingħajr ilma. Karozza ma tistax timxi mingħajr petrol.

_____ (2)

(iv) GRAMMATIKA U MORFOLOĠIJA

a. Ohroġ kelma mill-għerq mogħti fil-parentesi.

1. Biex _____ (għ-j-x) fil-kampanja jkollok bżonn ta' karozza.

2. Li kieku l-klima tal-Isvezja _____ (negattiv ta' kien) daqshekk
kiesha, kont nemigra hemm.

3. Li kieku kont re, jien kont _____ (ħ-k-m) bil-gustizzja.

4. Jekk jogħġbok _____ (q-t-għ) l-għagina.

5. _____ (d-l-k) il-wieċ bil-gamm.

6. _____ (wahħal + x) karti. (6)

b. Imla l-vojt f'dan il-paragrafu.

Min ma kienx jaf lil Ġanni tal- _____ (ħ-l-b)! Raġel xwejjah bix-

_____ (x-għ-l) aktar milli biż- _____ (ż-m-n) u b'mustaċċi

li kienu jostru par _____ (x-ff) li qatt ma raw id-dawl tax-xemx. (4)

ċ. Ikteb kelma fil-vojt skont kif mitlub/a.

1. Jiena _____ ktieb fil-gimgha.	Q-R-J
2. Bhalissa _____ storja interessanti.	K-T-B
3. Waqt li _____ dahlet ommi.	R-Q-D
4. Min _____ zomm mieghu.	Q-R-J

(4)

Ċ. L-ASPETT SIMBOLIKU FL-ISFOND LINGWISTIKU POPOLARI (4 marki)

a. Imla l-vojt billi tkompli dawn il-**Qwiel**.

1. Meta inti jkollok il-guħ u tmur torqod minghajr ma tiekol ommok tgħidlek min jorqod _____ johlom _____ ftajjar. (1)

2. Min jieħu ftit tal-paċenzja, illum jew għada jirnexxilu jikseb dak li jrid; għalhekk ngħidu li min _____ jithenna. (1)

b. Ikteb fil-vojt **idjoma** b'kulur minflok il-kliem fil-parentesi.

1. Thomas kellu (qalbu mnikkta ħafna) _____ meta tilef it-tim tiegħu. (1)

2. Mary dehret li kellha qatgħa kbira fuqha għaliex saret (pallida ħafna) _____ . (1)

D. HILJET FIL-MALTI KOMUNIKATTIV (5 marki)

Imla l-vojt bi kliem li jagħmel sens f'dan id-djalogu.

Mark: Lisa, int _____ xejn il-kompjuter din is-sena?

Lisa: Uzajtu ħafna speċjalment għax-xogħol tal- _____ .

Mark: Mela bħali, allaharess ma kienx il- _____ biex għamilt ir-riċerka tiegħi.

Lisa: Kemm sibtu t'għajnuna fil-proġett _____ .

Mark: Anki jien sibtu utli ħafna għal kull _____ li nistudja fl-iskola.

E. TIFTIX – TRAWWIM KULTURALI – FOLKLOR

Ikteb tliet (3) sentenzi fuq xi wiehed mis-sugġetti li fittixt dwaru għall-proġett tal-Folklor Malti.

Isem tas-sugġett:

F. (i) LETTERATURA – NADRIET 1

(14-il marka)

A. *Il-Bikja tal-Buskett* ta' Oliver Friggieri

Harruba xiha qaltli
kif kibret u trabbiet,
u ftaħret kif minn fuqha
grew hienja ż-żminijiet: ...

1. Ikteb il-kelma li tiddekrivi lill-harruba.

_____ (1)

2. Sib eżempju ta' personifikazzjoni u agħti t-tifsira tiegħu.

_____ (2)

3. Iż-żewġ kelmiet li jirrimaw huma _____ u

_____. (2)

4. F'madwar ghoxrin kelma ikteb dwar dak li qalet il-harruba f'din il-poezija.

5. *Il-Holma t'Alla* ta' Anton Buttigieg hija wkoll poezija dwar is-sabiħ tal-ambjent naturali li halaq Alla. Mis-silta li ġejja irriga l-vers li jurina kif għandna nimxu ġewwa l-holma t'Alla.

Għalhekk meta tmur timxi fil-kampanja, ftakar sewwa
 illi qed timxi ġewwa l-holma t'Alla;
 irfes bil-mod, imxi bis-skiet u l-qima. (1)

6. Semmi poezija oħra (barra t-tnejn t'hawn fuq) li titkellem ukoll fuq is-sabiħ tan-natura Maltija.

B. Aktar Nadriet Poetiċi

Il-Herża ta' Marjanu Vella; *Tristis Est Anima Mea* ta' Rużar Briffa; *Xmara Ħamra, Bruka Xiħa* ta' Victor Fenech; *Raħal Twelidi* ta' Karmenu Vassallo; *Il-Kebbies tal-Fanali* ta' Anton Buttigieg.

Aghżel poezija **WAHDA** mil-lista t'hawn fuq u f'madwar ghoxrin kelma ikteb il-hsieb tagħha.

F. (ii) LETTERATURA – PROŻA

(16-il marka)

A. Stejjer Minn Tarf ir-Raħal ta' Ġorġ Borg

Imla l-vojt.

1. L-omm qalet lil Ruben li s-santa taċ-ċikwejra kienet turi lil Ġesù _____
 _____ meta fil-fatt kienet turi lil Ġesù _____
 _____. (2)

2. F' *In-Nizla tal-Ganċ* l-irġiel baqgħu mistagħġba meta lill-ajk rawh _____.

3. F' *Il-Hamien tal-Barumbara* t-tifel kien jiehu l-hamien f'rahal jew fuq xi għolja biex _____ (1)

B. Stejjer tal-Linka – Sedqa

(6 marki)

Aghżel **WAHDA** u ikteb madwar tletin kelma fuqha.

Fil-kitba *L-iskola*, għid kif it-tifla kienet thares lejn l-iskola tagħha.

JEW

Ikteb dwar it-tfulija kif qrajt fis-silta *Bil-Ħarqa u bil-Limousine*.

Ċ. Meta Jaqa' ċ-Ċpar ta' Trevor Żahra

(6 marki)

F'madwar tletin kelma ikteb fuq il-laqgħa li kellhom it-tfal ma' Jehuda u Risk ġod-dar f'Bugibba.

JEW

Irrakkonta l-ġrajja ta' meta t-tfal għaddew miċ-ċpar: fejn ġew, x'raw, ma' min għamlu hbieb eċċ.

Ġ. KOMPONIMENT

(20 marka)

Ikteb madwar 150 kelma dwar **WIEHED** minn dawn. Ikteb fuq karta separata.

1. Dan is-sajf nixtieq.....(kompli)
2. Il-ġimgħa tal-festa fir-rahal/ fil-belt tiegħek.
3. Qattajt tmiem il-ġimgħa għand iz-zijiet.
4. Barbikju mal-familja jew mal-hbieb.
5. Is-sugġetti favoriti tiegħi fl-iskola.